

O'QUV AMALIYOTIDA TALABALARNING PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHNING METODIK ASOSLARI

T.G'ofurov¹

Mas'ul muallif: G'ofurov
To'liqjon, Chirchiq davlat
pedagogika universiteti Mustaqil
izlanuvchisi.

Received: 27 Sentabr 2026

Accepted: 02 Oktabr 2026

Published: 07 Oktabr 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: G'ofurov, T. O'QUV
AMALIYOTIDA TALABALARNING
PEDAGOGIK FAOLIYATGA
TAYYORLASHNING METODIK
ASOSLARI / T. G'ofurov // Buxoro
xalqaro universiteti ilmiy
axborotnomasi. — 2026. — T. 10,
№ 1. — B. 171–173.

1. Chirchiq davlat pedagogika universiteti Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'quv amaliyoti jarayonida talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorlashning metodik asoslari tahlil qilingan. Talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda pedagogik vaziyatlarda samarali faoliyat yuritish ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, o'quv amaliyotini tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va refleksiv yondashuvlarning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: o'quv amaliyoti, pedagogik faoliyat, metodik asoslar, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik kompetensiya, amaliy ko'nikmalar, interfaol metodlar, refleksiv yondashuv, ta'lim jarayoni, bo'lajak pedagog.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ПРАКТИКИ

Аннотация. В статье анализируются методологические основы подготовки студентов к педагогической деятельности в ходе прохождения практики. Рассматриваются такие вопросы, как интеграция теоретических знаний студентов с практической работой, формирование профессиональных компетенций и развитие навыков эффективного решения педагогических задач. Кроме того, обосновывается значимость современных педагогических технологий, интерактивных методов и рефлексивных подходов при организации практики.

Ключевые слова: практика, педагогическая деятельность, методологические основы, профессиональная подготовка, педагогическая компетентность, практические навыки, интерактивные методы, рефлексивный подход, образовательный процесс, будущий педагог.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF PREPARING STUDENTS FOR PEDAGOGICAL ACTIVITY DURING EDUCATIONAL PRACTICUM

Abstract. This article analyzes the methodological foundations of preparing students for pedagogical activity during their practical training. It addresses issues such as integrating students' theoretical knowledge with practical work, developing professional competencies, and fostering skills for effective performance in pedagogical situations. Furthermore, the article substantiates the importance of modern pedagogical technologies, interactive methods, and reflective approaches in organizing practical training.

Keywords: practical training, pedagogical activity, methodological foundations, professional preparation, pedagogical competence, practical skills, interactive methods, reflective approach, educational process, future educator.

Kirish. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, kasbiy faoliyatni samarali tashkil eta oladigan hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishga qodir mutaxassislarni tayyorlash muhim vazifalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, bo'lajak pedagoglarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, ularda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va real ta'lim muhitida pedagogik vazifalarni mustaqil bajarishga tayyorlashda o'quv amaliyoti alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki auditoriyada egallangan nazariy bilimlar bevosita pedagogik jarayonda sinovdan o'tkazilgandagina talabning kasbiy faoliyatga tayyorgarligi yanada mazmunli va barqaror shakllanadi.

O'quv amaliyoti talabning pedagogik kasb mohiyatini amaliy jihatdan anglashiga, ta'lim jarayonini kuzatish va tahlil qilishiga, pedagogik faoliyatning mazmuni hamda o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishiga imkon beruvchi muhim ta'limiy bosqichdir. Mazkur jarayonda talaba pedagogning darsni rejalashtirishi, o'quvchilar bilan muloqot qilishi, ta'lim metodlarini tanlashi, pedagogik vaziyatlarni boshqarishi va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi kabi faoliyat turlari bilan yaqindan tanishadi. Shu jihatdan o'quv amaliyotini shunchaki nazariy bilimlarni mustahkamlash vositasi sifatida emas, balki bo'lajak mutaxassisning kasbiy shakllanishini ta'minlovchi metodik tizim sifatida qarash maqsadga muvofiqdir.

Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi (keyingi o'rinlarda - Konsepsiya) oliy ta'lim tizimini ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash asosida ta'lim sifatini yaxshilash, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovasion faoliyatni samarali tashkil etish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 11 iyuldagi PQ-4391-son "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori ishlab chiqilgan. Mazkur qarorda O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yo'nalishlari, vazifalari, hamda sohaga oid dasturlar va kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun zamonaviy talablariga muvofiqlikni ta'minlash maqsadida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirib borish; talabalarning ishlab chiqarish, malakaviy va boshqa turdagi amaliyotlarini mazmunli tashkil etish uchun uslubiy bazani ishlab chiqish va rivojlantirib borish; respublika oliy ta'lim muassasalariaro ichki akademik mobillik dasturlarini, o'zaro tajriba almashish mexanizmlarini amaliyotga tatbiq etish kabi vazifalar belgilab berilgan.

Jamiyat miqyosida olib borilayotgan islohotlar, ayniqsa, o'qituvchining - aniq belgilovchi malaka darajasini oshirish va shaxsiy fazilatlarini, kasbiy bilimlari, ko'nikmalari va malakalari makonini kengaytirish masalasini ko'taradi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarini o'qitish va tarbiyalash yondashuvlari va texnologiyalarini jiddiy o'zgartirishni taqozo etadi. Ta'lim mazmuni va texnologiyalarini nafaqat doimiy va tizimli ravishda yangilab borish, balki bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash va pedagogik amaliyoti uchun yangi muhitni maqsadli ravishda shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik amaliyot mazkur yo'nalishda faoliyat yurituvchi oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalari faoliyatining muhim tarkibiy qismi va yo'nalishlaridan biri bo'lib, alohida jarayon sifatida pedagogik amaliyot o'quv rejasida belgilangan aniq muddatlarda tashkil etiladi. Pedagogik amaliyot davri talabalar uchun mas'uliyatli, o'ziga xos murakkab, shu bilan birga nafaqat kasbiy, balki ruhiy tayyorgarlikni ham taqozo etuvchi jarayon sanaladi. Mazkur jarayon bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga samarali tayyorlash, ularda mutaxassislik bilimlarini mustahkamlash va ta'lim oluvchilar, pedagogik jamoalarning a'zolari, ta'lim muassasalarining rahbarlari, ota-onalar bilan ishlash ko'nikma-malakalarini shakllantirish, o'zlarining ma'naviy-axloqiy, ruhiy, intellektual jihatdan pedagog sifatida tayyor ekanliklarini his etishlari uchun zarur imkoniyatni yaratish maqsadida tashkil etiladi.

Karimova L.E. - "O'quv amaliyotida talabalarda pedagogik refleksiyaning shakllantirish metodikasi" nomli dissertatsiyasida talabalarda pedagogik refleksiyaning shakllantirish orqali ularning kasbiy rivojlanishini ta'minlash masalasini tadqiq etgan. Dissertatsiyada amaliyot davomida reflektiv kundaliklar, muhokama mashg'ulotlari va tajriba tahlilidan foydalanishning samarali usullari taklif etilgan.

Ta'lim sohasidagi islohotlarning muvaffaqiyati uzluksiz ta'lim tizimining barcha turlarida ta'lim-tarbiya jarayoni tashkil etiladigan o'qitish tamoyillari va uzluksiz ta'lim tizimining faoliyat ko'rsatish tamoyillariga qanchalik mos kelishi va ularni amaliyotga joriy etishga safarbar etilganligiga bog'liq. O'qitish tamoyillari bu o'qitish tizimining tuzilishi, mohiyati, uning qonunlari va qonuniylari haqidagi, shuningdek, faoliyatni tashkil etadigan, o'quv amaliyotni boshqarishda namoyon bo'ladigan bilimlar majmuasi sanaladi.

O'rganilgan ilmiy tadqiqot ishlariga asoslanib, talabalarining pedagogik amaliyot ishlarini tashkil etish mexanizmlarini rivojlantirish quyidagi ta'lim tamoyillariga amal qilishni talab etadi.

Ta'limning ustuvorlik tamoyili - ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etilishi va rivojlantirilishi o'quv amaliyotining ustuvor yo'nalish sanaladi. Ta'limning ustuvorligi yuksak ma'naviyatli, bilimli va salohiyatli kadr shakllanishiga zamin yaratadi.

Ta'limning demokratlashuv tamoyili - ta'lim muhitida adolat va tenglikni ta'minlashga qaratilgan g'oya va amaliyotlar majmuasi bo'lib, o'quv amaliyotida talabalarni pedagogik imkoniyatlardan to'laqonli foydalanish, shuningdek, ustoz - shogird hamkorligini tizimli yo'lga qo'yishda demokratik boshqaruv tizimini joriy etishni belgilaydi.

Ta'limning insonparvarlashuv tamoyili - bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik qobiliyatlarini to'liq ochilishi va kasbiy faoliyatga tayyorgarlik bosqichlarida bilim olishga bo'lgan ehtiyojlarini qondirilishi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ustuvorligining ta'minlanishi, inson, jamiyat va atrof-muhitning o'zaro munosabatlarini uyg'unlashtirishga asoslanadi.

Ta'limning ijtimoiylashuv tamoyili - bo'lajak pedagoglarda ongli intizom, insoniy qadr - qimmat tuyg'usi, yuksak ma'naviyat, ijtimoiy normalarga asoslangan xulq-atvor, estetik boy dunyoqarash, mantiqiy va ijodiy fikrlashni tarkib toptirish nazarda tutiladi.

Pedagogik amaliyotning yuqorida ko'rsatilgan barcha tamoyillarini amalga oshirish o'quvchilarning "ongliligi"ning pedagogik amaliyotining integral xarakteristikasidan pedagogik amaliyotning integrativ parametriga - "pedagogik bilim va ko'nikmalardan real amaliyotda samarali foydalanish"ga talab qilinadigan o'tishni ta'minlashi mumkin.

Talabalarni o'quv jarayonida kasbiy pedagogik faoliyatni mustaqil loyihalash va amalga oshirishga tayyorligini shakllantirishga qaratilgan vazifalarning o'zgarmas tizimi o'quvchining qiziqishlariga qaratilgan o'zgaruvchan qismni o'z ichiga oladi. O'zgaruvchan qism boshqaruv faoliyatida ishtirok etishga, diagnostika tadqiqotlarini tashkil etishga, ta'lim tizimini qurishga, bo'sh vaqtni tashkil etish kabi vazifalarni belgilaydi. Pedagogik faoliyat -- yosh avlodni hayotga, mehnatga tayyorlash uchun xalq, davlat oldida javob beradigan, bolalarga ta'lim-tarbiya berishi bilan shug'ulianadigan va bu ishga maxsus tayyorlangan odamlarning mehnat faoliyatidir. Pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi o'qituvchining metodik ishi hisoblanadi. Faoliyatning ushbu yo'nalishi ahamiyati pedagogik faoliyatga tayyorlash zamonaviy sharoitda uslubiy faoliyat o'zgaruvchan o'zaro bog'liq faoliyat tizimi sifatida ishlaydi va bo'lajak o'qituvchini pedagogik faoliyatga tayyorlash shakli sifatida qaraladi. Bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashda malaka talablariga muvofiq konstruktorlik va loyihalash, tashkiliy-boshqaruv, ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-tadqiqot, kommunikativ, pedagogik ishlab chiqilayotgan kompetensiyalar nuqtai nazaridan pedagogik faoliyatning gnostik, metodologik tarkibiy

qismlari kiradi.

Konstruktorlik va loyihalash faoliyatida: internet texnologiyalaridan foydalangan holda talabalarning o'quv amaliyotida bajariladigan uslubiy topshiriqlarni didaktik vazifasini bilishi;

talabalarning intellektual, ma'naviy va axloqiy rivojlanish muammolarini hal etishga qaratilgan o'quv jarayonidan tashqari tarmoqdagi ta'lim faoliyatini o'quv jarayonining umumiy tarkibiga kiritishga tayyorligi;

talabalarning amaliy faoliyatiga tegishli bo'lgan turli xil yo'nalishdagi bilimlarni jalb qilishni hisobga olgan holda tarmoqli tashabbus mazmunini ishlab chiqishga tayyorlik;

taqdimotning turli shakllarining nazorat materiallarini, shu jumladan ta'limning tarmoq tashabbusida yangilangan o'quv natijalarini avtomatik tekshirish yordamida ishlab chiqish qobiliyati;

talabalarning individual va guruhviy faoliyatini hisobga olgan holda, tarmoqdagi ta'lim tashabbusining uslubiy pasportini tayyorlashga tayyorligi.

Tashkiliy-boshqaruv faoliyatida: tashqi, mustaqil baholash va tarmoqdagi ta'lim tashabbusining oraliq natijalarini o'zaro baholashni tashkil etishga tayyorlik;

oraliq natijalarga qarab tarmoqdagi ta'lim tashabbusining yo'nalishini o'z vaqtida moslashtirish qobiliyati;

didaktik va o'quv qo'llanmalaridan samarali foydalanish uchun o'z faoliyatini tashkil etish qobiliyati;

o'quv jarayoni sifatini baholash uchun zamonaviy metod va texnologiyalarni qo'llash qobiliyati;

talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlariga rahbarlik qilish qobiliyati;

talabalar hamkorligini tashkil etish, ularning faolligi, tashabbusi va mustaqilligini qo'llab-quvvatlash, tarmoqdagi ta'lim tashabbusi jarayonida ijodkorlikni rivojlantirish qobiliyati.

Kommunikativ faoliyatda:

kompyuter aloqa vositalariga ega bo'lganlar bilan o'zaro aloqada bo'lishga tayyorlik;

"talaba-talaba", "talaba-o'qituvchi" rejimida hamkorlik va o'zaro yordam muhiti yaratish qobiliyati;

qatnashuvchilar guruhlarida tarmoqdagi ta'lim tashabbusi tarkibidagi muammoli masalalarni mustaqil muhokama qilishni tashkil etish;

olingan natijalarni muhokama qilishni tashkil etish qobiliyati.

Ekspert va gnostik faoliyatda: usullar, metodlar, AKT vositalarining samaradorligini baholash qobiliyati;

qo'yilgan didaktik vazifalarni hal qilishda muvaffaqiyatlar va muvaffaqiyatsizliklar sabablarini, xatolar va qiyinchiliklarni aniqlash qobiliyati;

ilmiy tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish, talabalarning to'garak faoliyatini tashkil etish sohasidagi aniq tadqiqot muammolarini hal qilishda qo'llash, mustaqil ravishda ilmiy tadqiqotlar olib borish qobiliyati;

tadqiqot muammolarini mustaqil hal qilish uchun individual ijodiy qobiliyatlardan foydalanishga tayyorlik.

Pedagogik faoliyat: talabalarining mashg'ulotlarini tashkil etish usullari, texnologiyalari va texnikalarini ishlab chiqish va amalga oshirishga tayyorligi;

talabalarning turli tadbirlarini amalga oshirish jihatidan ularning kasbiy o'sishi va hamkasblarining shaxsiy rivojlanishi yo'nalishlarini loyihalashtirish qobiliyati;

ma'lum bir ta'lim tashkilotining rivojlanish maqsadlariga muvofiq tarmoq ta'lim tashabbusining maqsad va natijalariga muvofiq uslubiy modellar, usullar, texnologiyalar va o'qitish usullarini ishlab chiqish va amalga oshirishga tayyorlik;

ta'lim sohasidagi tadqiqot muammolarini hal qilish uchun tizimlashtirilgan nazariy va amaliy bilimlardan foydalanishga tayyorlik;

tarmoq ta'lim tashabbuslarini ishlab chiqish va amalga oshirish.

Talabalarni o'quv amaliyotida pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayoni uzluksiz va kompleks ravishda tashkil etilishi lozim. Bu jarayon talabalarni o'z kasbiga layoqatli kadr sifatida shakllanishi uchun oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv amaliyotlar pedagogik faoliyatni mustahkamlovchi o'quv tarbiya jarayoni hisoblanadi. Malakaviy amaliyotda bo'lg'usi mutaxassislarni tashkilotlar, maktabdan tashqari ta'lim muassasalari, oromgohlarda o'quv, tarbiyaviy ishlarga kasbiy pedagogik va psixologik tayyorlash, ijodiy fikrlash, kasbiy mahorat va qobiliyatlarni rivojlantirish kabi iborat bo'lib, ushbu jarayonda talabalar bilimlarini amaliyotda qo'llanishi, hayotga tatbiq etishni o'rgansalar olgan bilimlari kasbiy faoliyatda qat'iy ishonchga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Anisimov P.F [Anisimov P.F.Sistema srednego professionalnogo obrazovaniya: sostoyaniye i problemy modernizatsii / P.F.Anisimov // Sredneye professionalnoye obrazovaniye. 2002,- № 6. - S. 2-8].

[2] Atutov P.R. [Atutov P.R. Metodologicheskiye problemy nasionalno-regionalnogo obrazovaniya / P.R.Atutov, M.M.Budayeva // Pedagogika.2001. № 2. - S.25 - 27].

[3] Baljinimayev N.S [Baljinimayev N.S. Buryatskiy respublikanskiy pedagogicheskiy kolledj: Proshloye i nastoyayeyeye / N.S.Baljinimayev, G.B.Bairova. -Ulan-Ude: «Belig», 1999. 58 s].

[4] Badmayev B.S [Badmayev B.S. Psixologiya v rabote uchitelya / B.S. Badmayev. — M.: Gumanitarno-izdatelskiy syentr «Vlados». 2000].

[5] Babanskiy Yu.K [Babanskiy Yu.K. Izbrannyye pedagogicheskiye trudy /Yu.K.Babanskiy. M.: Pedagogika. - 1989.-453 s].